

Investeringsstrategi

Bakgrund

Investeringsstrategin har arbetats fram i flera steg och är ett viktigt styrdokument med anledning av stadens tillväxttakt. Staden har satt en hög ambitionsnivå med bostads-målet 140 000 nya bostäder till 2030 med målsättningen att hälften av det som byggs ska vara hyresrätter, har ett bostadsåtagande i samband med tunnelbanans utbyggnad samt satsar på ökade investeringar i miljö, kunskap och välfärd. Detta ökar kravet på prioriteringar i investeringsverksamheten och kostnadsmedvetenhet i projekten, med fokus på att begränsa investeringsutgifterna.

Syfte

Investeringsstrategins syfte är att med utgångspunkt i stadens långsiktiga planering för samhällsutvecklingen och stadens inriktningsmål, och med hänsyn tagen till de finansiella förutsättningarna, ge vägledning för investeringsprioriteringar i syfte att förverkliga ett jämlikt och hållbart Stockholm. Investeringsstrategin utgör ett steg mellan långsiktiga ambitioner och investeringsplaner. Investeringsstrategin syftar också till att öka samordningen och styrningen av stadens investeringsverksamhet, samt säkerställa att investeringsverksamheten bedrivs i enlighet med principen om god ekonomisk hushållning.

Utgångspunkter

Staden har en mycket hög tillväxttakt vilket ställer stora krav på prioriteringar såväl inom stadens investeringsverksamhet men också inom den löpande driften då investeringstakten avspeglas i ökade drifts- och kapitalkostnader. Det är av största vikt att de investeringskalkyler som upprättas i samband med investeringsbeslut också beaktar framtida driftskostnader.

Bostäder och infrastruktur är prioriterade investeringskategorier. Därefter kommer staden att satsa på investeringar i skolor samt i idrott och kultur. Stockholm behöver höja ambitionerna för en hållbar omställning syftande till minskad klimatpåverkan. Därför kommer investeringar i energieffektiviseringar och lösningar med låg klimatpåverkan att prioriteras inom samtliga kategorier.

I samband med beslut om nya investeringar, så kallade strategiska investeringar, ska omfattningen av stadens befintliga reinvesteringsbehov lyftas fram och utgöra en viktig beslutsparameter för fastställande av det totala investeringsutrymmet. I samband med beslut om nya investeringar ska även en jämställdhetsanalys ingå i beslutsunderlaget för enskilda projekt och i långsiktiga prioriteringar och planer.

Vidare innebär överenskommelsen om en utbyggd tunnelbana att en större satsning på söderort bör göras. Cirka 40 000 bostäder ska byggas i tunnelbanans influensområde från Gullmarsplan till Hagsätra, Farsta strand och Skarpnäck.

Huvudteman

Investeringsstrategin delas in i sex huvudteman:

1. Stadens verksamhetsmål med bäring på investeringar
2. Ekonomisk hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt
3. Investeringskategorier
4. Investeringstyper och finansiering
5. Finansiella nyckeltal
6. Styrning och uppföljning

Stadens verksamhetsmål med bäring på investeringar

Stadens växande befolkning är en grundläggande utmaning för framtiden. Takten i bostadsbyggandet måste hållas hög och staden kommer att bli tätare. I Stockholms stad planeras för 140 000 nya bostäder till år 2030. Till 2020 ska 40 000 bostäder produceras i Stockholm. Bostadsmålet är det mål som därför ska prioriteras högst och som bedöms kommer utgöra störst andel av stadens totala nettoutgifter framöver. En växande region i form av ökad befolkning och ökad takt i bostadsbyggande kräver också investeringar i infrastruktur och framkomlighetsåtgärder. Exempel på sådana åtgärder är utbyggnad av kollektivtrafik, åtgärder för att skapa goda förutsättningar för gång- och cykeltrafik samt vägar. Det är viktigt att den långsiktiga planeringen för investeringar i samhällsservice såsom utbildning, kultur och idrott följer den demografiska utvecklingen.

Stockholm ska intensifiera omställningen till att bli en hållbar stad med höga ambitioner inom klimat och miljö. Stockholms klimatutsläpp från uppvärmning och trafik ska minska och andelen förnybar energi öka. Investeringar i energieffektivisering ska minska energiförbrukningen i såväl befintliga som nya byggnader. Gång-, cykel- och kollektivtrafik ska genomgående prioriteras.

Ekonomiskt hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt

Lönsamheten i exploateringarna är avgörande för hur många icke lönsamma projekt staden kommer att ha råd med då stadens finansiella resurser är begränsade. Staden måste därför begränsa mängden projekt där utgifter för markförvärv, evakuering, marksanering, överdäckningar och särskilda infrastrukturåtgärder blir alltför omfattande. För projekt med hög nettoexploateringsutgift per producerad lägenhet ska alternativa kalkyler med mindre omfattande investeringsåtgärder tas fram, oavsett lönsamhetsgrad.

Staden bör prioritera områden för bostadsexploatering där det finns eller planeras infrastrukturlösningar. Detta innebär också god hushållning eftersom det blir möjligt att utnyttja redan gjorda investeringar i väg- och ledningsnät, kommunikationer och till viss del även anläggningar för social service. I varje projekt ska ambitionen om blandade upplåtelseformer och minst 50 procent hyresrätter prövas. Med krav på bibehållen god projektekonomi kommer det att innebära ökade krav på anpassning av utgifts- sidan i exploateringsprojekt. Det är viktigt att tidigt, redan vid utredningsbeslut, översiktligt bedöma såväl investeringsutgift som lönsamhetspotential i projekten.

Stadens fortsatta satsning på en tät, yteffektiv och hållbar stad med en utbyggnad i goda kollektivtrafiklägen eller där kollektivtrafik planeras har goda förutsättningar att resultera i lönsamma projekt. Det är samtidigt viktigt att staden strävar efter att säkerställa goda intäkter från de markvärden som skapas genom planläggningen för vissa av de områden där omvandlingspotentialen (från oattraktiv till attraktiv boendemiljö) är stor. Staden bör noga studera vilka stadskvaliteter som genererar attraktivitet för att med större precision beräkna intäktssidan i exploateringsprojekt.

Investeringskategorier

Bostäder

Infrastruktur i syfte att bygga bostäder är den investeringskategori som staden fortsatt, inom tidsramen för investeringsstrategin, kommer att avsätta stora resurser för med en nettoinvesteringsandel som för närvarande uppgår till cirka 60 procent. I varje projekt ska ambitionen om blandade upplåtelseformer och minst 50 procent hyresrätter prövas.

Infrastruktur

Investeringar i stadens infrastrukturanläggningar utgör cirka 20 procent av den planerade investeringsvolymen. Investeringar i gång-, cykel- och kollektivtrafik ska prioriteras. Det ger förutsättningar för ökad framkomlighet, en bättre miljö och mindre klimatpåverkan.

Förskola och skola

Det är viktigt att staden har god beredskap för att den demografiska utvecklingen växlar över tid och att den långsiktiga planeringen för stadsutveckling och ny samhällservice utvecklas. Ökningen av antalet yngre barn innebär ett ökat behov av förskolor och skolor. Samtidigt har Stockholm under de senaste åren inte klarat att investera i takt med de ökande behoven. Under de närmaste åren kommer antalet elever i Stockholms grundskolor fortsätta att öka markant. De demografiska förändringarna kommer att leda till omfattande behov av nya lokaler.

Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB, är stadens bolag som äger och förvaltar merparten av Stockholms förskolor, grundskolor och gymnasieskolor. Bolagets investeringar påverkar stadens förvaltningssektor genom förändrade lokalkostnader. Det är därför viktigt för investeringsplaneringen att underlag för prioriteringar tas fram med en gemensam lägesbild och under samordnade former med beställande nämnder; det vill säga stadsdelsnämnderna samt utbildningsnämnden.

Idrott

Idrottsinvesteringarna de kommande åren kan delas in i två huvudgrupper

- reinvestering i befintliga idrottsanläggningar
- nybyggnation och utveckling av idrottsanläggningar i tyngdpunkter och stadsutvecklingsområden

Ambitionen ska vara att sprida investeringar i idrottsanläggningarna geografiskt, och även följa intentionerna i översiktsplanen att stärka utsedda tyngdpunkter och stadsdelsutvecklingsområden. Som ett resultat av långvarigt eftersatta investeringar i idrottsanläggningar kommer volymen de kommande åren att behöva öka. Planering av nya idrottsanläggningar ska ske i samverkan med stadens skolplanering i syfte att uppnå en effektivare användning av stadens gymnastiksalor och idrottshallar.

Kultur

Stadens kulturanläggningar bör ses som en samlad resurs för stadens invånare. Investeringar i kulturanläggningarna ska spridas geografiskt, bidra till att stärka kulturlivet också i ytterstaden samt följa intentionerna i översiktsplanen att stärka utsedda tyngdpunkter och stadsdelsutvecklingsområden.

Kommersiella lokaler

För att skapa en attraktiv region krävs att staden har en långsiktig beredskap för ett ökat behov av lokaler. I den växande regionen bedöms antalet arbetsplatser i staden öka markant till år 2030. I denna planering måste arbetsplatser planeras på ett sådant sätt att det möjliggör ett varierat utbud av arbetsplatser i hela Stockholm. Det är viktigt att antalet arbetsplatser planeras ur ett helhetsperspektiv.

Planeringen för arbetsplatser är särskilt viktig för utveckling av ytterstaden, framförallt i söderort. Här vill staden vända den historiskt negativa trenden att antalet arbetsplatser inte ökat i takt med antalet bostäder. En ökning av cirka 50 000 arbetsplatser fram till år 2030 är ambitionen, och detta skulle också minska behovet av långa resor, förbättra miljön samt skapa förutsättningar för bättre livskvalitet och ett bättre utnyttjat transportsystem.

Bilaga 3:4

I budget 2017 ges exploateringsnämnden i uppdrag att, i samråd med kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region, ta fram en policy för utveckling och uppföljning av nya arbetsplatser och kommersiella lokaler i stadens stadsutvecklingsområden. Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden uppmanas också att anpassa processer och arbetssätt i syfte att uppnå fler arbetsplatser i samband med stadens exploatering.

Staden, genom fastighetsnämnden, investerar också i större verksamhetsutvecklingsprojekt i samband med fastighetsnämndens uppdrag att tillhandahålla ändamålsenliga lokaler för stadens hyresgäster (samt i vissa fall externa såsom stadens saluhallar) samt att bibehålla och utveckla fastighetsvärdena.

Omsorg

Efterfrågan på vård- och omsorgsboenden i staden kommer att öka på 2020-talet. De skiftande behoven ställer fortsatt krav på samplanering mellan stadsdelsnämnderna, inte minst när det gäller boendeplanering. Micasa Fastigheter i Stockholm AB är stadens bolag som äger och förvaltar vård- och omsorgsboenden, trygghetsboende samt seniorbostäder, och vars investeringar påverkar stadens förvaltningssektor.

Park- och grönområden

Inriktningen i stadens översiktsplan är att kvaliteter i parker och grönområden ska förstärkas i samband med att staden förtätas. Funktionerna i den ekologiska infrastrukturen ska behållas och förstärkningar av svaga avsnitt ska prövas.

Investeringstyper och finansiering

Stadens investeringar kan delas upp i två huvudtyper; strategiska investeringar och ersättningsinvesteringar (även benämnt reinvesteringar). *Strategiska investeringar* är framtidsinriktade investeringar som skapar en större nytta än vad staden har idag. *Ersättningsinvesteringar* är sådana investeringar som ger en uppgradering av anläggningar till minst den tidigare fastställda tekniska nivån eller nya miljöbetingelser. Utgångspunkten är att de behåller samma nytta. Den största andelen av stadens investeringar utgörs av infrastruktur i syfte att bygga bostäder, och är följaktligen av strategisk art. Investeringar i övrig infrastruktur bedöms vara av såväl strategisk som ersättningsart.

För att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm är staden även medfinansierare i ett antal stora statliga infrastrukturprojekt.

Ersättningsinvesteringar/reinvesteringar

Reinvesteringsbehovet bedöms öka under den kommande tioårsperioden och även fortsatt fram till år 2030. Det är nödvändigt att successivt upprusta gatuytor, broar, tunnlar, parker, byggnader och idrottsanläggningar.

För att säkerställa funktionen och bevara värdet på stadens anläggningar och byggnader ska underhållsplaner och reinvesteringsprogram finnas. Planeringen av ersättningsinvesteringar ska utgöra en del av stadens långsiktiga investeringsplanering. Ersättningsinvesteringar ska i första hand finansieras med egna medel. Det innebär att ersättningsinvesteringarna kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas av räntekostnader.

Strategiska investeringar

En stor del av stadens strategiska investeringar genomförs inom ramen för exploateringsprojekt i syfte att bygga bostäder. Exploateringsprojekten ska i huvudsak vara lönsamma. Det innebär att kalkylen för ett exploateringsprojekt i normalfallet ska bära investeringsutgifterna för den infrastruktur och det behov av kommunal service som

uppstår som en direkt konsekvens av bostadsprojektet. I den mån investeringsutgifterna för den kommunala servicen i form av till exempel förskolor, skolor och idrottsanläggningar inte kan finansieras av inkomster från markförsäljning, kommer den att finansieras av skatteintäkter (överskott) och/eller upplåning. Stadens kostnader för investeringarna ökar vid eventuell upplåning.

Lagen om värdeöverföringar från allmännyttiga kommunala bostadsbolag innebär en möjlighet för staden att finansiera investeringar inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, inom vilka åtgärder som främjar integration och social sammanhållning kommer att genomföras, med en särskild utdelning från bostadsbolagen. Den utdelning som lämnats hittills har örönmärkts för finansiering av investeringar i bostadsområden och idrottsanläggningar i prioriterade områden i ytterstaden.

Medfinansiering

I syfte att uppnå stadens inriktningsmål har staden prioriterat att medfinansiera statliga infrastrukturprojekt. Kvarvarande beslutade åtaganden för staden beräknas sammanlagt uppgå till 7 mdkr. Utbetalningarna om cirka 300–400 mnkr per år till medfinansiering minskar det kassaflöde som finns att tillgå för finansiering av stadens egna investeringar.

En finansiell förutsättning för stadens medfinansiering av statlig infrastruktur är att den kan ske med egna medel. Utbetalningarna finansieras ur en avsättning av överskott från tidigare år. Mot bakgrund av stadens ökande investeringsvolym kan staden framöver istället behöva välja att låta överskott stärka det egna kapitalet och soliditeten, och finansiera stadens egna investeringar.

Finansiella nyckeltal

Ovan har beskrivits hur finansieringen av de olika investeringstyperna förutses ske. I och med att det egengenererade kassaflödet i första hand reserveras för reinvesteringar och medfinansiering kommer upplåning att behöva ske för de strategiska investeringar som inte kan finansieras med försäljningsinkomster, eller försäljning av andra anläggningstillgångar. Upplåning kan vara ett alternativ för lönsamma investeringar, där avkastningen/hyresintäkter kan finansiera amortering och räntekostnad. För att investeringsverksamheten ska vara förenlig med kraven på god ekonomisk hushållning, behöver förutom kravet på lönsamhet även andra finansiella nyckeltal beaktas.

Vilken investeringstakt som är ekonomiskt hållbar beror inte bara på storleken på investeringsutgifterna, utan även på i vilken grad investeringarna finansieras med egna eller lånade medel (egenfinansieringsgrad). Investeringsstrategin definierar därför även en målsättning för hur de olika investeringstyperna ska finansieras.

Kommunfullmäktige har beslutat att kommunkoncernens och stadens soliditet långsiktigt ska uppgå till lägst 34 procent, och att stadens kapitalkostnader får uppgå till maximalt 7 procent av nettodriftskostnaderna. Investeringsstrategin har kompletterats med nyckeltalet ”egenfinansieringsgrad” för styrning och uppföljning av investeringsverksamhetens finansiering. Nyckeltalet ”avskrivningar och räntenetto i förhållande till omsättning” har introducerats för att möjliggöra en sammanhållen uppföljning för kommunkoncernens investeringsverksamhet, inklusive bolagen.

Soliditet

Kommunfullmäktige har fastställt ett långsiktigt mål för stadens soliditet på 34 procent. Det innebär att 34 procent av de totala tillgångarna ska finansieras med eget kapital. En viktig förutsättning för att Stockholm ska kunna genomföra investeringsplanen med bibehållen finansiell styrka kommer att vara balansen mellan egen finansiering och upplåning. Lönsamma lånefinansierade investeringar som genererar intäkter

Bilaga 3:6

som även täcker kostnaderna för drift, avskrivningar och ränta belastar inte resultaträkningen sett över en längre period. Investeringarna och nyupplåningen kommer dock att ha en negativ påverkan på stadens finansiella ställning och soliditet. I och med att stadens kreditbetyg, upplåningskostnad och på sikt låneutrymme är beroende av att staden kan uppvisa starka finansiella nyckeltal är det därför viktigt att prioritera även bland lönsamma investeringar.

Egenfinansieringsgrad

Många av stadens investeringar, till exempel i gator, parker, skolor och idrottsanläggningar, ger ingen ekonomisk avkastning. Lånefinansiering av dessa investeringar innebär ökade räntekostnader som inte direkt möts av ökade intäkter. En målsättning är därför att på längre sikt åstadkomma en hög grad av egenfinansiering av investeringarna. Stadens ersättningsinvesteringar ska finansieras med egna medel. Det innebär att ersättningsinvesteringarna kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas av räntekostnader. I den mån kassaflödet från den löpande verksamheten inte räcker för att finansiera reinvesteringar i verksamhetsfastigheter och infrastruktur, kan staden behöva budgetera/generera ett högre resultat för att öka egenfinansieringsgraden.

Stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader

Kommunfullmäktige har beslutat att kapitalkostnaderna (avskrivningar och internränta) får uppgå till maximalt 7 procent av stadens nettodriftskostnader. Syftet med nyckeltalet är att säkerställa att investeringsverksamheten inte begränsar budgetutrymmet för övrig verksamhet. Nyckeltalet kompletteras av nyckeltalet nedan, som mäter avskrivningar och verkligt räntenetto i förhållande till omsättning.

Avskrivningar och räntenetto i förhållande till omsättning

Detta kompletterande nyckeltal mäter hur stor del av verksamhetens intäkter, skatteintäkter och generella statsbidrag som tas i anspråk för att bära kostnaderna för avskrivningar och ränta. En fördel med nyckeltalet är att det även kan användas för uppföljning av bolagens, och därmed kommunkoncernens, samlade investeringsverksamhet.

Styrning och uppföljning

Arbetet med att implementera investeringsstrategin berör främst exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, trafiknämnden samt de kommunala bolagen Micasa Fastigheter i Stockholm AB och Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB). I samband med budget och verksamhetsplanering lämnar dessa nämnder och bolag in prioriteringsunderlag genom stadens gemensamma beslutsstöd. Genom beslutsstödet samlas, kategoriseras och prioriteras investeringarna utifrån ett antal beslutskriterier. Vidare görs en beskrivning av investeringsportföljen utifrån stadens verksamhetsmål, hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt samt investeringskategorier och investeringstyper. Stadens investeringsstrategi utgör underlag för att ta fram berörda nämnders och bolags investeringsplaner.

Stadsledningskontoret har ett samordningsansvar för berörda nämnders och bolags investeringar och ansvarar för en aggregerad sammanställning och övergripande förvaltning av stadens investeringsportfölj. Stadens investeringsstrategi och utbyggnadsplanering följs årligen upp och vid behov justeras prioriteringar och åtgärdsprogram. Genom gemensamma forum för dialog med berörda nämnder och bolag under ledning av stadsledningskontoret skapas ett underlag för samlad prioritering av investeringar. Olika effektmål behöver kompletteras med indikatorer för att kunna följa och agera utifrån det som uppnåtts.

Stadens berörda nämnder och bolag ska i linje med stadens övergripande investeringsstrategi ha ett stort fokus på att uppnå kostnadseffektivitet och god ekonomiskushållning i samtliga investeringsprojekt. I samband med mycket stora investeringsprojekt bör stadens vedertagna projektkalkylering kompletteras med alternativa kalkylmetoder, såsom till exempel den så kallade *successivprincipen*¹.

Ansvar för uppföljningen ligger generellt hos den förvaltning/bolag som genomför investeringsprojektet men större investeringar följs upp i särskild ordning av stadsledningskontoret i enlighet med stadens anvisningar för beslut, styrning och uppföljning av investeringar och andra stora projekt. I samband med införandet av en ny ekonomimodell i staden har ett antal stadsövergripande projekt definierats som så kallade ”Koncernprojekt”. Koncernprojekt ska omfatta samtliga investeringar som ingår i ett investeringsbeslut oavsett vilken nämnd/bolag som kommer att genomföra investeringsprojektet. Stadsledningskontoret anger de koncernprojekt för vilka en särskild uppföljning ska lämnas till kommunstyrelsen.

De ovan redovisade finansiella nyckeltalen ska följas upp löpande och rapporteras i samband med bokslut.

---

¹ Successivprincipen är en metod för helhetsbedömning av projekt med avseende på tids- och kostnadsramar där både risker och möjligheter värderas inkluderat projektmiljöns omvärldsfaktorer. Successivmetoden innebär således att osäkerheter identifieras och värderas. Syftet med analyserna är att få fram en tillförlitlig bedömning/prognos av projektets slutliga kostnad inklusive eventuella hot och möjligheter. Metoden består av flera moment och inleds med att ta fram en underlagskalkyl. Det mest centrala momentet är den efterföljande osäkerhetsanalysen som utförs i en tvärsammansatt grupp och över förvaltningsgränserna i det fall investeringsprojektet är av stadsövergripande karaktär. Gruppanalysen genomförs i syfte att kvalitetssäkra och riskvärdera kalkylen

Bilaga 3:8

Investeringsplan för stadens nämnder

Mnkr	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Arbetsmarknadsnämnden						
Inventarier och maskiner	-0,6	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0
Investeringsplan, netto	-0,6	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0
Exploateringsnämnden						
Långsiktig investeringsplan, netto	-3 300,0	-3 510,0	-3 060,0	-3 060,0	-3 100,0	-3 100,0
<i>varav Cykelplan</i>	-50,0	-60,0	-60,0			
Investeringsplan totalt, netto	-3 300,0	-3 510,0	-3 060,0	-3 060,0	-3 100,0	-3 100,0
Utgift	-3 900,0	-3 860,0	-3 910,0	-4 010,0	-4 250,0	-4 350,0
Exploateringsinkomster	300,0	200,0	500,0	500,0	500,0	500,0
Övriga inkomster	300,0	150,0	350,0	450,0	650,0	750,0
Summa inkomster	600,0	350,0	850,0	950,0	1 150,0	1 250,0
Fastighetsnämnden						
Långsiktig investeringsplan, netto	-300,0	-500,0	-500,0	-500,0	-300,0	-300,0
Utökad investeringsplan, netto	-403,0	-615,0	-1 030,0	-781,0	-491,5	0,0
<i>varav Östermalmshallen</i>	-114,0					
<i>varav Gasklockan Hjorthagen</i>	-60,0					
<i>varav Liljevalchs</i>	-30,0					
<i>varav Medborgarhuset (exkl. Forsgrenska badet)</i>	-55,0					
<i>varav Bostadsrätter, förvärv (LSS, förskolor)</i>	-139,0	-240,0	-260,0	-40,0	-30,0	
<i>varav Söderstaden Larsboda</i>		-350,0	-550,0	-500,0	-461,5	
<i>varav Stadsbiblioteket</i>		-25,0	-220,0	-241,0		
Långsiktig investeringsplan, idrottsinvesteringar	-410,0	-486,6	-486,6	-486,6	-286,6	-286,6
<i>varav reinvesteringar</i>		-243,3	-243,3	-243,3	-143,3	-143,3
<i>varav nyinvesteringar</i>		-243,3	-243,3	-243,3	-143,3	-143,3
Utökad investeringsplan, idrottsinvesteringar	-223,0	-135,0	0,0	0,0		
<i>varav ersättningsinvesteringar</i>	-13,0					
<i>varav Åkeshov</i>	-210,0	-135,0				
Investeringsplan, netto	-1 336,0	-1 736,6	-2 016,6	-1 767,6	-1 078,1	-586,6
Idrottsnämnden						
Långsiktig investeringsplan	-25,4	-6,8	-6,8	-4,8	-4,8	-4,8
Inventarier och maskiner	-23,0	-15,0	-15,0	-17,0	-17,0	-17,0
Investeringsplan, netto	-48,4	-21,8	-21,8	-21,8	-21,8	-21,8
Kommunstyrelsen m.m.						
Inventarier och maskiner	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Investeringsplan, netto	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Kulturnämnden: kulturförvaltningen						
Inventarier och maskiner	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3
Inventarier och maskiner (utökad budget)	-21,7	-18,4	-8,3	-84,0	0,0	0,0
<i>varav bibliotek i rörelse</i>	-5,0					
<i>varav Stadsbiblioteket</i>				-84,0		
<i>varav Stadsmuseet</i>	-16,7	-13,4	-8,3			
<i>varav Liljevalchs</i>		-5,0				
Investeringsplan, netto	-28,0	-24,7	-14,6	-90,3	-6,3	-6,3
Kulturnämnden: stadsarkivet						
Inventarier och maskiner	-2,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Inventarier bergum			-45,0			
Investeringsplan, netto	-2,0	-1,0	-46,0	-1,0	-1,0	-1,0
Kyrkogårdsnämnden						
Långsiktig investeringsplan, netto	-10,0	-10,0	-10,0	-10,0	-10,0	
Utökad investeringsplan, netto	-25,0	-54,0	-35,0	-3,6	0,0	
<i>varav begravningsplats Järva</i>	-15,0	-15,0	-15,0			
<i>varav ombyggnad av arbetslokaler Norra begravningsplatsen</i>		-19,0				
<i>varav kistgravkvarter Räcksta</i>		-10,0	-10,0			
<i>varav bevattningsanläggning Skogskyrkogården</i>	-10,0	-10,0	-10,0	-3,6		
Investeringsplan, netto	-35,0	-64,0	-45,0	-13,6	-10,0	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden						
Inventarier och maskiner	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Investeringsplan, netto	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Servicenämnden						
Inventarier och maskiner	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Investeringsplan, netto	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Socialnämnden						
Inventarier och maskiner	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7
Investeringsplan, netto	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7

Mnkr	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Stadsbyggnadsnämnden						
Inventarier och maskiner	-2,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Investeringsplan, netto	-2,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Trafiknämnden						
Långsiktig investeringsplan, netto	-740,0	-830,0	-780,0	-680,0	-680,0	-680,0
<i>varav cykelplan 2012-2018</i>	-220,0	-250,0	-215,0			
Utökad investeringsplan, netto	-198,0	-460,5	-485,5	-150,0	0,0	0,0
<i>varav klimatinvesteringar (gång, cykel mm)</i>	-20,0	-25,0	-25,0			
<i>varav träd</i>	-10,0	-10,0	-10,0			
<i>varav Sergelstorg</i>	-167,0	-353,0	-318,0	-50,0		
<i>varav Park Järvafältet</i>	-1,0	-2,5	-2,5			
<i>varav investering i grönstruktur</i>		-70,0	-130,0	-100,0		
Investeringsplan totalt, netto	-938,0	-1 290,5	-1 265,5	-830,0	-680,0	-680,0
Utgift	-1 012,5	-1 367,5	-1 274,9	-830,0	-680,0	-680,0
Inkomst	74,5	77,0	9,4			
Utbildningsnämnden						
Inventarier och maskiner	-90,0	-100,0	-110,0	-110,0	-110,0	-110,0
Investeringsplan, netto	-90,0	-100,0	-110,0	-110,0	-110,0	-110,0
Äldrenämnden						
Inventarier och maskiner	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Utökad investeringsplan, digitala larm		-22,0				
Investeringsplan, netto	-0,1	-22,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Överförmyndarnämnden						
Inventarier och maskiner	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Investeringsplan, netto	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Stadsdelsnämnderna						
Inventarier och maskiner	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0
Stadsmiljö, park- och grönområden, tillgänglighet	-110,0	-195,0	-195,0	-195,0	-195,0	-195,0
Investeringsplan, netto	-140,0	-225,0	-225,0	-225,0	-225,0	-225,0
Central medelsreserv 4						
Centralt redovisade investeringsmedel (-)	-600,0	-550,0	-550,0	-400,0	-400,0	-400,0
<i>varav ersättningsinvesteringar</i>		-15,0	-100,0	-100,0	-100,0	-100,0
<i>varav reserv fastighetsinvesteringar</i>		-100,0	-100,0			
<i>varav tillgänglighetsinvesteringar</i>	-100,0					
<i>varav klimatinvesteringar</i>	-150,0	-210,0	-280,0			
<i>varav Vattenprogrammet</i>	-25,0	-25,0				
<i>varav reinvesteringar stadsmiljö</i>	-45,0					
Investeringsplan, netto	-600,0	-550,0	-550,0	-400,0	-400,0	-400,0
Totalt						
Inventarier och maskiner	-162,6	-168,0	-223,0	-180,0	-180,0	-180,0
Långsiktig investeringsplan, netto	-4 895,4	-5 538,4	-5 038,4	-4 936,4	-4 576,4	-4 566,4
Utökad investeringsplan, netto	-870,7	-1 304,9	-1 558,8	-1 018,6	-491,5	0,0
Central medelsreserv 4	-600,0	-550,0	-550,0	-400,0	-400,0	-400,0
Investeringsplan totalt, netto	-6 528,7	-7 561,3	-7 370,2	-6 535,0	-5 647,9	-5 146,4
Utgifter, brutto	-7 203,2	-7 988,3	-8 229,6	-7 485,0	-6 797,9	-6 396,4
Inkomster, brutto	674,5	427,0	859,4	950,0	1 150,0	1 250,0

Bilaga 3:10

Specifikation av investeringsplan för stadsdelsnämnderna

Mnkr	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-7,2	-12,9	-5,8	-5,8	-5,8	-5,8
Inventarier och maskiner	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8
Investeringsplan, netto	-9,0	-14,7	-7,6	-7,6	-7,6	-7,6
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-5,7	-11,9	-4,4	-4,4	-4,4	-4,4
Inventarier och maskiner	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4
Investeringsplan, netto	-7,1	-13,3	-5,8	-5,8	-5,8	-5,8
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-9,4	-16,4	-9,1	-9,1	-9,1	-9,1
Inventarier och maskiner	-2,8	-2,8	-2,8	-2,8	-2,8	-2,8
Investeringsplan, netto	-12,2	-19,2	-11,9	-11,9	-11,9	-11,9
Stadsdelsnämnd Bromma						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-8,8	-16,3	-9,3	-9,3	-9,3	-9,3
Inventarier och maskiner	-2,8	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9
Investeringsplan, netto	-11,6	-19,2	-12,2	-12,2	-12,2	-12,2
Stadsdelsnämnd Kungsholmen						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-6,6	-16,2	-6,2	-6,2	-6,2	-6,2
Inventarier och maskiner	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Investeringsplan, netto	-8,6	-18,2	-8,2	-8,2	-8,2	-8,2
Stadsdelsnämnd Norrmalm						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-9,4	-14,5	-8,5	-8,5	-8,5	-8,5
Inventarier och maskiner	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7
Investeringsplan, netto	-12,1	-17,2	-11,2	-11,2	-11,2	-11,2
Stadsdelsnämnd Östermalm						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-7,9	-13,4	-6,9	-6,9	-6,9	-6,9
Inventarier och maskiner	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2
Investeringsplan, netto	-10,1	-15,6	-9,1	-9,1	-9,1	-9,1
Stadsdelsnämnd Södermalm						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-11,9	-18,7	-9,8	-9,8	-9,8	-9,8
Inventarier och maskiner	-3,1	-3,1	-3,1	-3,1	-3,1	-3,1
Investeringsplan, netto	-15,0	-21,8	-12,9	-12,9	-12,9	-12,9
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-13,5	-18,0	-9,8	-9,8	-9,8	-9,8
Inventarier och maskiner	-3,2	-3,2	-3,2	-3,2	-3,2	-3,2
Investeringsplan, netto	-16,7	-21,2	-13,0	-13,0	-13,0	-13,0
Stadsdelsnämnd Skarpnäck						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-6,1	-11,2	-5,2	-5,2	-5,2	-5,2
Inventarier och maskiner	-1,7	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6
Investeringsplan, netto	-7,8	-12,8	-6,8	-6,8	-6,8	-6,8
Stadsdelsnämnd Farsta						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-8,5	-12,5	-6,0	-6,0	-6,0	-6,0
Inventarier och maskiner	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9
Investeringsplan, netto	-10,4	-14,4	-7,9	-7,9	-7,9	-7,9
Stadsdelsnämnd Älvsjö						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-3,6	-8,4	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9
Inventarier och maskiner	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9
Investeringsplan, netto	-4,5	-9,3	-3,8	-3,8	-3,8	-3,8
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-8,5	-13,9	-6,9	-6,9	-6,9	-6,9
Inventarier och maskiner	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2
Investeringsplan, netto	-10,7	-16,1	-9,1	-9,1	-9,1	-9,1
Stadsdelsnämnd Skärholmen						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-2,9	-10,7	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2
Inventarier och maskiner	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
Investeringsplan, netto	-4,2	-12,0	-5,5	-5,5	-5,5	-5,5
Reinvesteringar ofördelat						
Investeringar i stadsmiljö, ofördelat stadsdelsnämnd	0,0	0,0	-55,0	-55,0	-55,0	-55,0

Investeringsplan för bolag i Stockholms Stadshus AB 2016-2019

Bruttoutgifter				
Mnkr	2016	2017	2018	2019
AB Svenska Bostäder				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-2 380,0	-2 530,0	-2 430,0	-2 110,0
AB Familjebostäder				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-1 491,0	-2 094,0	-2 977,0	-3 002,0
AB Stockholmshem				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-1 971,0	-1 963,0	-2 326,0	-2 750,0
Micasa Fastigheter i Stockholm AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-755,0	-400,0	-415,0	-415,0
Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-1 600,0	-2 300,0	-3 400,0	-3 500,0
Stockholm Vatten och Avfall AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-2 230,0	-2 759,0	-2 736,0	-2 412,0
Stockholms Hamn AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-1 305,0	-1 079,0	-1 301,0	-1 247,0
AB Stokab				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-200,0	-200,0	-200,0	-200,0
Stockholms Stads Parkerings AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-157,0	-85,0	-320,0	-540,0
Stockholm Stadsteater AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-50,0	-11,0	-11,0	-50,0
Stockholm Globe Arena Fastigheter AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-40,0	-20,0	-20,0	-20,0
Stockholm Business Region AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
S:t Erik Markutveckling AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-58,0	-74,0	-58,0	-45,0
TOTAL INVESTERINGSPLAN, bruttoutgifter för bolag i koncernen Stockholms Stadshus AB	-12 238,0	-13 516,0	-16 195,0	-16 292,0
INVESTERINGSPLAN, bruttoutgifter för stadens nämnder	-7 203,2	-7 988,3	-8 229,6	-7 485,0
TOTAL INVESTERINGSPLAN, bruttoutgifter för bolag i koncernen Stockholms Stadshus AB samt stadens nämnder	-19 441,2	-21 504,3	-24 424,6	-23 777,0

Bilaga 3:12

Sammanställning av pågående genomförandeprojekt som kommunfullmäktige fattat beslut om

	Dnr	Utgift Mnkr	Inkomst Mnkr
Exploateringsnämnden			
<i>Hammarby Sjöstad</i>			
Kvarteret Fredriksdal	302-0751/2011	-209,0	133,0
Kvarteret Lugnet 3, bostäder	302-1477/2014	-127,9	226,4
Kvarteren Påsen och Godsvagnen	123-2060/2015	-57,7	18,4
<i>Nordvästra Kungsholmen</i>			
Ombyggnad av trafikplats Lindhagensgatan på Kungsholmen	314-2822/2010	-400,0	
Kristineberg, Krillans krog, bostäder	311-1873/2012	-69,0	
<i>Norra Djurgårdsstaden</i>			
Genomförandebeslut 3, detaljplan Västra samt sopsuganläggning	302-0806/2010	-763,0	149,0
Genomförandebeslut 4, infrastruktur i Hjorthagen	302-2601/2011	-380,0	
Genomförandebeslut 5, bostäder inom Norra 2, Hjorthagen	302-0526/2012	-281,0	
Reviderat genomförandebeslut, Värtapiren,	302-0635/2012	-3 075,0	
Reviderat genomförandebeslut, Värtapiren, Stockholms hamn	302-0635/2012	-635,0	
Gasverket	302-1935/2013	-605,0	
Ångsbotten, bostäder	302-1935/2013	-313,0	180,0
Bygglögniscenter i Hjorthagen	302-1936/2013	-144,0	133,0
Gasklocka 3 och 4	302-0284/2014	-99,0	400,0
Genomförandebeslut 8, Brofästet, bostäder	123-0399/2015	-270,0	1 050,0
Kvarteret Jackproppen	123-0744/2016	-88,0	112,0
<i>Hagastaden</i>			
Slussen - reviderat genomförandebeslut	123-1103/2015	-12 100,0	2 200,0
Albano, studentbostäder	311-1852/2012	-168,0	
Bromma Center	302-1401/2009	-172,0	
Bromma, Västerled	123-0556/2016	-71,0	
Bromstens industriområde, bostäder	123-1642/2015	-512,0	36,0
Hässelby Gård, bostäder	302-0921/2014	-55,0	46,0
Kista Gård 2, bostäder	123-0265/2015	-31,0	140,0
Mariehäll - utbyggnad av Annedal	302-0793/2007	-420,0	
Nobel Center	123-0485/2016	-227,0	1,3
Nybohovsbacken, bostäder	302-0420-2014	-71,0	103,0
Rinkeby Allé, bostäder	123-2065/2015	-124,0	
Rinkebyterassen, bostäder	302-0312/2013	-135,0	
Rosenlundsparken, bostäder	302-0603/2014	-72,5	160,0
Svedmyra, bostäder	302-1053/2013	-58,2	99,6
Södermalm, Mariagårdstjärnan	302-0397/2009	-183,5	
Torshamnsgatan, ombyggnad	314-0707/2012	-75,0	
Ulvsunda Stockholm Induktorn 33	302-0507/2011	-104,0	
Årsta, Packrummet, bostäder	123-1640/2015	-214,0	6,6
Årstadal, Liljeholmen	302-4813/2004	-348,4	
Årstafältet, etapp 1, bostäder	123-1519/2015	-999,0	104,0
Årstastråket, etapp 1, bostäder	302-0481/2012	-170,0	
Årstastråket, etapp 2, bostäder	123-1866/2015	-122,0	
Älvsjö centrum	302-2733/2009	-322,0	
Fastighetsnämnden			
Stadsmuseet, reviderat genomförandebeslut	122-0243/2016	-140,0	
Upprustning och utveckling av Östermalmshallen	308-0607/2014	-635,0	
Upprustning av Åkeshovs sim- och idrottshall	328-1333/2014	-398,0	
Liljevalchs konsthall, till-, ombyggnad och renovering	122-1674/2015	-256,0	
Bredängsbadet, renovering av simhallsdelen	122-1870/2015	-50,0	
Upprustning och utveckling av Medborgarhuset	122-0269/2016	-670,0	
Fullstor idrottshall i Hjorthagen	122-0682/2016	-115,0	
Uppgradering av Hammarby IP	122-0684/2016	-54,5	
Trafiknämnden			
Reinvesteringsprogram, offentlig belysning och trafiksignaler	314-0476/2011	-740,0	
Nord/Sydaxeln	314-1124/2010	-1 580,0	
Norra Länken	314-0216/2009	-850,0	
Sergels Torgs tätskikt - renovering	314-0932/2012	-1 650,0	167,0
Bro mellan Rinkeby och Stora Ursvik	314-1561/2012	-103,0	22,0
Reinvesteringsprogram, gatuytor	314-0314/2013	-625,0	
Byte av bro för Västberga Allé över stambanan	124-0720/2015	-197,0	
Gång- och cykelåtgärder på Lidingövägen	124-0953/2015	-57,0	
Cykelbana på Värtavägen	123-1521/2015	-58,0	
Exploateringsnämnden och trafiknämnden			
Avtal med SLL/SL rörande fastigheterna Akka 4 och Sandstugan 3	302-0400/2009		
samt genomförande av Solnagrenen av Tvärbana Norr	302-0938/2009	-867,0	
Tilläggsavtal	123-0711/2015		